

Ходосовцев О.
**SCHISMATOMMA - НОВИЙ РІД ДЛЯ ЛІХЕНОФЛОРИ
КРИМСЬКОГО ПІВОСТРОВА**

Херсонський державний педагогічний університет

Тропічний рід *Schismatomma* Flotow & Körber ex A. Massal. нараховує близько 85 видів, з яких тільки 7-8 видів відомо для Європи. Рід характеризується крутіястими або рідше подовженими апотеціями з розвинутим сланевим і майже відсутнім власним

ексципулами, поперечно-багатоклітинними аскоспорами та наявністю в слані фотобіонту *Trentepohlia*. Морфологічно представники роду важко відмежувати від інших родів родини *Opegraphaceae*. Так, досить близькі роди *Enterographa* та *Lecanactis* відрізняються лише відсутністю сланцевого ексципулу та утворенням розвинутого власного ексципулу. Однак, наявність в слані певних лишайникових речовин в різних комбінаціях, таких як леканорова, фумаропротоцеттарова, ісоромова, лепрарієва кислоти, ерїтрин, жирні кислоти, дозволяють з більшою впевненістю діагностувати представників роду. Наявність оригінальних хімічних речовин в слані дозволило віднести чергу стерильних видів з *Trentepohlia* саме до роду *Schismatomma*.

Довгий час в Україні був відомий тільки один епіфітний *S. pericleum* (Ach.) Branth & Rostr. із Закарпатської області [2, 3]. Під час Дарвінівських експедицій у Великоберезнянському р-ні Закарпатської області (серпень 1998 року), на корі *Acer pseudoplatanus* був зібраний ще один лишайник з цього роду, а саме *S. ricasoli* (A. Massal.) Egea & Torrente (Coppins & al., in press).

Вивчення Кримської ліхенофлори дозволило також виявити рід *Schismatomma* на цій території. В реліктових ялівцевих лісах південного узбережжя Криму були виявлені *S. picconianum* та *S. decolorans*. Обидва види є новими для ліхенофлори України. Нижче ми наводимо короткі діагнози, місцезнаходження, екологічні особливості та поширення в світі. Наведено оригінальний ключ для визначення представників роду в Україні.

***Schismatomma decolorans* (Turner & Borrer ex Sm.) Clauz. & Vežda**

Слань тонка, одноманітно-накишна до нерівномірно триципулатої, рожево-сіруваті, при зберіганні в гербарії набуває коричнюватих відтінків, із слабо-помітною сірувато-чорнуватою підсланню. На поверхні слані утворюються чисельні крапковидні чітко відокремлені, опуклі соралі, 0,2-0,8 (-1,2) мм у діаметрі, які рідко зливаються. Соредії порохнисті, сірувато-рожеві до вохристо-сіруватих. Апотеції та пікниди невідомі. Слань має негативні реакції на К, С, КС та Pd.

Екологія: зростає на захищеній від прямого попадання дощу корі *Juniperus excelsa* та *Juglans regia* в сухих та теплих умовах.

Місцезнаходження: АР Крим, Судакський р-н, ботанічний заказник "Новий Світ", 04.05.2001, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Загальне поширення: відомий в багатьох Середземноморських країнах, на заході Європи та в Північній Америці [4].

Серед стерильних видів з *Trentepohlia* відомих в Україні, *S. decolorans* можна сплутати з *Dirina stenhamari* (Stenham.) Poelt & Follm., однак останній вид має білувату слань з позитивною реакцією на С (червоніє) та зростає на вапнякових скелях. З території Кримського півострова також наводиться *Lecanactis latebrarum* (Ach.) Arnold [!], який також має негативні тести на всі реактиви. Цей вид зростає на сильно затінених кислих силікатних скелях і утворює повністю соредіозні подушки до 5 мм заввишки та 10 мм у діаметрі [5]. Соралі у цього виду відсутні і він більше нагадує повністю соредіозні *Lepraria* та *Leproloma*.

***Schismatomma picconianum* (Bagl.) Steiner**

Слань накишна, тонка, білувата до брудно-білуватої. Апотеції чисельні, круглясті, напівзанурені в слань до сидячих, близько 0,3-0,6 мм у діаметрі. Диск плоский до злегка опуклого, світло-коричнюватий, з білуватою поволокою, оточений тонким сланцевим білуватим краєм. Власний ексципул погано розвинутий, блідо-коричнюватий. Гіменіальний шар глідіновий до жовтуватого, гіпотехії блідо-коричнюватий. Сумки з 8 поперечно-чотирьохклітинними, безбарвними аскоспорами, 16-25 (-30) x 4-5 мкм.

Екологія: в сухих умовах на захищеній від прямого попадання дощу корі *Juniperus excelsa*.

Місцезнаходження: АР Крим, Ялтинський р-н, окол. с. Нікіта, природний заповідник "Мис Марг'ян", 14.09.1999, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Загальне поширення: був відомий в країнах Західного Середземномор'я [4].

Цей вид близький до *S. pericleum*, який має набагато довгіші аскоспори.

Морфологічно він також нагадує *Lecanactis amylosea*, що відрізняється наявністю чорного власного ексципулу та гіпотетія.

Ключ для визначення видів *Schimatomma* України

- 1 Слань з апотеціями, без соредіїв 2
- Слань не утворює апотеціїв, соредіозна, соралі опуклі, 0,2-0,8 мм у діаметрі, всі частини
слані від К, С, КС, Рд не змінюються ..... *S. decolorans*
2 (3) Аскоспори 16-25 (-30) x 4-5 мкм, апотеції круглясті, близько 0,3-0,5 мм у діаметрі,
жиск з білуватою поволокою ..... *S. picconianum*
- Аскоспори 25-36 (-40) x 2,5-3,5 мкм, апотеції еліпсоїдні до ліреловидних, рідко круглясті
..... 3
3 (2) Апотеції широко-еліпсоїдні, рідко круглясті, 0,7-1,0 мм завширшки ..... *S. pericleum*
- Апотеції вузькі, видовжені, прості до розгалужених 0,1-0,2 мм завширшки ..... *S. ricaxolii*

ЛІТЕРАТУРА

1. Копачевская Е.Г. Лихенофлора Крыма и ее анализ. - К.: Наук. думка, 1986. - 296 с.
2. Окснер А. М. Флора лишайників України. - Вид-во АН УРСР. - Київ, 1956. - т. 1 - 495 с.
3. Kondratyuk S.Ya., Khodosovtsev A.Ye. & Zelenko S.D. The second checklist of lichen forming, lichenicolous and allied fungi of Ukraine. - Kiev: Phytosociocentre, 1988. - 180 p.
4. Nimis P.L. The Lichens of Italy. An annotated catalogue. - Museo Regionale di Scienze Naturali, Monografie, XII, 1993. - 897 p.
5. Purvis O.W., Coppins B.J., Hawksworth D.L., James P.W. & Moore D.M. The lichen flora of Great Britain and Ireland // Nat. Hist. Mus. Publ. - London, 1992. - 710 p.